

Η εξέλιξη του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης στο πλαίσιο της γενικότερης αναδιάρθρωσης του Γ.Π.Α.

N. Μαρτίνος, Κ. Τσιμπούκας, Σ.Ροζάκης*

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί εισήγηση της ανωτέρω τριμελούς Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, προκειμένου ν'αποτελέσει βάση συζήτησης για το μέλλον του Τμήματος στο πλαίσιο της γενικότερης αναδιάρθρωσης του Γ.Π.Α. Η τριμελής Επιτροπή συγκροτήθηκε ύστερα από σχετική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης την 5^η Ιουλίου 2005. Η εισήγηση έχει ήδη αρχίσει να συζητείται στο Τμήμα. Μετά δε την ολοκλήρωση των συζητήσεων, θα κληθεί η Γενική Συνέλευση να λάβει και την τελική απόφαση.

Εισαγωγή

Οι εξελίξεις που σημειώνονται με ιδιαίτερα ταχείς ρυθμούς σε πολλούς τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής τα τελευταία χρόνια, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και διεθνώς, επιβάλλουν στο Πανεπιστήμιο να πραγματοποιήσει τις απαραίτητες αλλαγές στη δομή του και στον τρόπο λειτουργίας του, οι οποίες θα του επιτρέψουν να προσαρμοστεί όσο πιο γρήγορα γίνεται στα νέα δεδομένα και ν' αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Οι εξελίξεις που σημειώνονται στον περιβάλλοντα κοινωνικό και οικονομικό χώρο, έχουν συχνά αναφερθεί και αναλυθεί κατά την τελευταία διετία και όχι μόνο, αφότου οι Πρυτανικές Αρχές πήραν την πρωτοβουλία ν' ανοίξουν το διάλογο κατά τρόπο που να διευκολύνονται όσο το δυνατόν περισσότερο οι σχετικές με το θέμα συζητήσεις. Εδώ, εντελώς ενδεικτικά αναφέρουμε τη φθίνουσα ποσοστιαία συμμετοχή του γεωργικού προϊόντος στο ΑΕΠ, που συνδέεται και από ανησυχητική πτώση της ανταγωνιστικότητας, την αντίστοιχη μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, την αυξανόμενη σημασία του κλάδου των τροφίμων και των συναφών με τον αγροτικό χώρο υπηρεσιών και ειδικότερα την αυξανόμενη σημασία

* Οι συγγραφείς ευχαριστούν τους συναδέλφους Δ.Δαμιανό, Σ.Ευστράτογλου, Χ.Κασίμη, Π.Καρανικόλα, Σ.Κλωνάρη, Π.Λαζαρίδη και Γ.Χρυσοχοΐδη, για τα πολύτιμα σημειώματά τους, τα οποία διευκόλυναν αφάνταστα την προσπάθειά τους ν' ανταποκριθούν στο έργο που τους ανέθεσε η Γ. Συνέλευση του Τμήματος. Οι αγαπητοί συνάδελφοι δεν θα πρέπει να εκπλαγούν διαπιστώνοντας ότι σε αρκετά της σημεία η εισήγηση «δανείζεται» απόφρα αποσπάσματα από τα σημειώματά τους. Εξυπακούεται, ότι οι υπογραφόμενοι φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για τις όποιες αβλεπίες, λάθη κλπ.

οργανωτικο-διαχειριστικών ζητημάτων για την παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών, τις αλλαγές στη δημόσια διοίκηση και τέλος τις γενικότερες διαρθρωτικές αλλαγές που σημειώνονται στην ελληνική οικονομία, όπου η συνεχιζόμενη υπεροχή του τριτογενούς τομέα, χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.

Ως προς τις σχετικές με το θέμα μας διεθνείς εξελίξεις, πέρα από κεφαλαιώδους σημασίας ζητήματα, που δυστυχώς δεν μπορούμε ν' ανοίξουμε στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης, σχετικά με τις μεταβαλλόμενες οικονομικές και κοινωνικές προτεραιότητες σε παγκόσμιο και σε εθνικό επίπεδο, εντελώς επιλεκτικά αναφερόμαστε στο ζήτημα της μετονομασίας και ιδρύσεως (15) και (17) αντιστοίχως «ομοειδών» Τμημάτων που ανήκουν σε πανεπιστήμια των ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Ολλανδίας και Βελγίου, από ένα σύνολο 87 Τμημάτων, όπου κατ' αρχάς φαίνεται μια σαφής υποχώρηση του παραδοσιακού τίτλου και προσανατολισμού στη Γεωργική Οικονομία (Agricultural Economics), προς όφελος ονομασιών συναφών με (Agribusiness, Resource Economics, Applied Economics, International Economics κλπ.). Η λέξη **ομοειδής-ές** τίθεται εντός εισαγωγικών, γιατί και πριν από τη μετονομασία τους τα εν λόγω Τμήματα «παρήγαγαν» γεωργοοικονομολόγους και όχι γεωπόνους με εξειδίκευση στην αγροτική οικονομία. Ας σημειωθεί δε ότι στο πρόγραμμα σπουδών τους, τα γεωτεχνικού χαρακτήρα μαθήματα δεν είχαν παρά ελάχιστο ειδικό βάρος.

Το σημερινό Γ.Π.Α. έχει κατ' ουσίαν διατηρήσει την αρχική δομή της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών, αφού εξακολουθεί να παρέχει ένα και μοναδικό πτυχίο (του γεωπόνου) και να διατηρεί προς τούτο ένα κοινό κορμό κατά τα πρώτα τρία έτη σπουδών, στερώντας από τα επί μέρους Τμήματα τη δυνατότητα να προσδιορίζουν τα ίδια, με αυτοτέλεια και χωρίς δεσμεύσεις τον χαρακτήρα τους και το αντικείμενο των σπουδών των φοιτητών τους. Στην εποχή των ταχύρρυθμων εξελίξεων η υφιστάμενη δομική δυσκαμψία δημιουργεί μεγάλους κινδύνους περιθωριοποίησης και συρρίκνωσης ενός εκπαιδευτικού οργανισμού που διαθέτει ένα πολύ αξιόλογο επιστημονικό δυναμικό και μια κατά γενική ομολογία σημαντική υποδομή. Δεν είναι βέβαια καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι η αναβάθμιση των πρώην «Σχολών» (ΑΣΟΕΕ, ΑΒΣΠ και ΑΒΣΘ) επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό με τη μετατροπή τους σε Πανεπιστήμια, που χορηγούν όμως περισσότερα του ενός πτυχία.

Οι διαφαινόμενοι κίνδυνοι και δυνατότητες

Η συζήτηση για την εξέλιξη του Γ.Π.Α. και του Τμήματος, ανοίγει σε μια εποχή που πληθαίνουν τα μηνύματα σχετικά με τους κινδύνους περιθωριοποίησης του Πανεπιστημίου και του Τμήματος. Τις δυσοίωνες προοπτικές, για το ρόλο που επιφυλάσσεται γενικότερα στο δημόσιο Πανεπιστήμιο, υπογραμμίζει και η σχετικά πρόσφατη απόφαση του Ευρωκοινοβουλίου (11-2-2004), ως προς την επαγγελματική ισοτιμία των πτυχίων που απονέμουν τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών σε συνεργασία με ξένα Πανεπιστήμια. Δεν χωρεί δε αμφιβολία ότι η δια νόμου μετατροπή των ΤΕΙ σε Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, χωρίς νά'χουν εξασφαλισθεί ούτε οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις γι' αυτό, επέδρασε αρνητικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά και συνακόλουθα στο Γ.Π.Α. Εξάλλου, η συζήτηση για τα θέματα αυτά έρχεται σε μια φάση ανάπτυξης και ωρίμασης του Γ.Π.Α., το οποίο σήμερα πιστεύουμε πως διαθέτει τον απαιτούμενο δυναμισμό ν' ανταποκριθεί κατά τρόπο άμεσο στις προκλήσεις των καιρών και να διεκδικήσει το ρόλο που του αρμόζει.

Σήμερα, παρουσιάζεται μοναδική ευκαιρία για το Τμήμα, όχι μόνο να προλάβει μια ενδεχόμενη περιθωριοποίηση του Γ.Π.Α., στην περίπτωση που αυτό διατηρούσε τη σημερινή του μορφή, τις δομές του, τον τρόπο λειτουργίας του κλπ.), αλλά να εκμεταλλευτεί τις νέες δυνατότητες. Με τον όρο **νέες δυνατότητες** εννοούμε κυρίως ποιοτικού χαρακτήρα διαδικασίες και διεργασίες που αφορούν στην παραγωγή προϊόντων, στην προσφορά υπηρεσιών, στο νέο ρόλο της υπαίθρου ως χώρου αναψυχής και πηγής ζωής, ως αγροτικό τοπίο, ως ιστορική πραγματικότητα και πολιτισμική οντότητα κ.ά. Η επωφελής αξιοποίηση αυτών των νέων δυνατοτήτων και προοπτικών δεν συνεπάγεται την εγκατάλειψη των όσων γίνονται σήμερα στο Γ.Π.Α./Τμήμα. Αντιθέτως, η μέχρι σήμερα παράδοση και εμπειρία που έχουν αποκτηθεί τις τελευταίες δεκαετίες και όχι μόνο, θα πρέπει να αξιοποιηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο, με περισσότερο ευέλικτα σχήματα και αποτελεσματικότερους τρόπους λειτουργίας.

Η συνεχής **υποβάθμιση της ποιότητας** των εισερχομένων φοιτητών, που βιώνουμε ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, αποτελεί μόνο μία από τις πολλές όψεις μιας ήδη δρομολογημένης περιθωριοποίησης, η οποία έχει ως αφετηρία τόσο τη φθίνουσα σημασία της παραδοσιακής/κλασσικού τύπου γεωργίας, όσο και τη γενικότερη κοινωνική απαξίωση που υφίσταται το γεωργικό επάγγελμα και ο αγροτικός κόσμος.

Το κυρίαρχο κριτήριο στις αποφάσεις των υποψηφίων και του οικογενειακού τους περιβάλλοντος για την α ή β επιλογή, είναι οι δυνατότητες μελλοντικής απασχόλησης και οι επαγγελματικές προοπτικές που παρέχει το πτυχίο. Στο Τμήμα μας, όπως και στα υπόλοιπα, τις τελευταίες δυο δεκαετίες καταβάλλονται έντονες προσπάθειες προσαρμογής του προγράμματος σπουδών, ούτως ώστε να αντιμετωπίζονται όσο το δυνατόν καλύτερα τόσο οι εξελίξεις που σημειώνονται στην ύπαιθρο, όσο και οι εξελίξεις στο χώρο των προτιμήσεων/επιθυμιών των υποψηφίων φοιτητών μας. Όμως, θα πρέπει να παραδεχθούμε, ότι τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί είναι δυσανάλογα των προσπαθειών, γιατί όλες αυτές οι συνεχείς και φιλότιμες προσπάθειες προσκρούουν σε δυο ανυπέρβλητους και εν μέρει αλληλένδετους περιοριστικούς παράγοντες, που είναι: **η διατήρηση του τίτλου/πτυχίου του γεωπόνου και η εξυπακουόμενη ύπαρξη ενός κοινού κορμού μαθημάτων που απαιτούνται για το σκοπό αυτό.** Η ύπαρξη δε κοινού κορμού καθιστά το πρόγραμμα σπουδών εξαιρετικά δύσκαμπτο.

Η θέση του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης (ΑΟΑ) του Γ.Π.Α. στον Ελλαδικό χώρο με κριτήριο τις εισαγωγικές εξετάσεις

Όπως προκύπτει από τη μελέτη των δεδομένων των πανελληνίων εισαγωγικών εξετάσεων, το ΑΟΑ δεν είναι σε θέση να προσελκύσει φοιτητές με καλές ακαδημαϊκές επιδόσεις, εφόσον κάθε χρόνο κατατάσσεται σχεδόν τελευταίο στον κατάλογο ομοειδών Τμημάτων και Τμημάτων παρεμφερούς αντικειμένου που είναι εγκατεστημένα στην Αθήνα και στον Πειραιά (προηγείται μόνο των Τμημάτων Γεωγραφίας και Οικιακής Οικονομίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου). Επιπλέον, οκτώ τέτοια Τμήματα που είναι εγκατεστημένα στην περιφέρεια και σε απομακρυσμένες περιοχές όπως η Έδεσσα και το Ρέθυμνο, υπερτερούν του Τμήματός μας με τα ίδια κριτήρια. Ας σημειωθεί ότι Τμήματα με τίτλο όπως λ.χ. Επιστήμης Τροφίμων και Διαιτολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου κατετάγησαν σε πολύ υψηλότερη θέση (30^η) επί συνόλου 338 Τμημάτων ενώ το ΑΟΑ καταλαμβάνει μόλις την 186^η θέση. Εν κατακλείδι, γενική είναι η πεποίθηση πως άλλα Τμήματα που υπολείπονται κατά πολύ του δικού μας Ιδρύματος/Τμήματος, κατατάσσονται πολύ υψηλότερα στην κλίμακα των προτιμήσεων των υποψηφίων φοιτητών και των οικογενειών τους, μολονότι βρίσκονται σε αρκετά χαμηλότερο επίπεδο σ' ότι

διαμορφώνει την πανεπιστημιακή στάθμη σπουδών (ιστορία, παράδοση, ερευνητικό έργο/επίπεδο μελών ΔΕΠ, υποδομή κλπ.). Το φαινόμενο αυτό μπορεί να ερμηνευθεί κυρίως, αλλά όχι μόνο, τόσο στη βάση της ελκυστικότητας του γεωπονικού επαγγέλματος όπως αυτό γίνεται ευρύτερα αντιληπτό από την κοινωνία και γενικότερα στη βάση των υπαρχουσών και διαγραφομένων προοπτικών επαγγελματικής σταδιοδρομίας/αποκατάστασης των αποφοίτων. Ανεξαρτήτως των προσπαθειών που καταβάλλουν τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, στο πλαίσιο της διδακτικής και της ερευνητικής διαδικασίας, είναι φανερό ότι το Τμήμα, λειτουργώντας στο πλαίσιο της σημερινής δομής του Γ.Π.Α., δεν θα μπορέσει ν' αποκτήσει ισχυρή ταυτότητα και ξεκάθαρο επιστημονικό προσανατολισμό. Είναι ουτοπικό δε να πιστεύεται, ότι μπορεί να επέλθει ουσιαστική βελτίωση του Τμήματος, εφόσον το τελευταίο αδυνατεί να προσελκύσει υψηλότερης στάθμης υποψηφίους φοιτητές από τη σημερινή. Χωρίς αμφιβολία, η γενικότερη εικόνα του Τμήματος επηρεάζεται σημαντικά από την **κρίση ταυτότητας** που εμφανίζουν οι φοιτητές μας, οι οποίοι εισέρχονται με την προσδοκία ν' ακολουθήσουν ένα αμιγές πρόγραμμα αγροτοοικονομικών σπουδών, για να διαπιστώσουν μετά την είσοδό τους, ότι μετά από πενταετή φοίτηση, η ειδικότητα του γεωργοοικονομολόγου δεν είναι καθόλου κατοχυρωμένη στο πλαίσιο του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου. Είναι προφανές, ότι η μη αναγνώριση του πτυχίου από το Οικονομικό Επιμελητήριο αναιρεί την οικονομική διάσταση των σπουδών σ' ό,τι αφορά την επαγγελματική σταδιοδρομία.

Τα μέχρι σήμερα συστήματα των εισαγωγικών εξετάσεων στα ελληνικά ΑΕΙ έχουν εν μέρει αποτρέψει και «στρεβλώσει» τον εξορθολογισμό που επιβάλλει η αγορά, ο οποίος όμως με την πάροδο του χρόνου κάνει όλο και πιο αισθητή την παρουσία του. Η μεγαλύτερη προσαρμογή των ελληνικών ΑΕΙ στα δεδομένα της ζήτησης για ανώτατη εκπαίδευση που αναπόφευκτα θα επέλθει, ίσως πολύ πιο σύντομα απ' ό,τι φανταζόμαστε, θα μας επιφυλάξει πολύ δυσάρεστες εκπλήξεις, αν δεν λάβουμε εγκαίρως τα απαραίτητα μέτρα και δεν ανταποκριθούμε στα νέα δεδομένα. Ήδη έχει γίνει ευρύτερα γνωστό ότι το Υπουργείο Παιδείας εξετάζει σοβαρά την αλλαγή του τρόπου εισαγωγής στα διάφορα Ιδρύματα/Τμήματα, έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη πολύ περισσότερο οι προτιμήσεις των υποψηφίων, αλλά και η επιθυμία των Τμημάτων νά 'χουν λόγο στον ορισμό των εξεταζομένων μαθημάτων. Αυτή η αναπόφευκτη προσαρμογή, που έχει ήδη πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται τώρα σε πολλές χώρες του εξωτερικού, θα συντελεσθεί γρήγορα

και στη χώρα μας. Στην περίπτωση δε αυτή κάποια Ιδρύματα/Τμήματα θα ενισχυθούν ακόμα περισσότερο, ενώ κάποια άλλα διατρέχουν άμεσο κίνδυνο συρρίκνωσης ή/και εξαφάνισης. Στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων, δυστυχώς, η σημασία των όρων «γεωργικός», «αγροτικός» και «γεωπονικός» θα είναι φθίνουσα και θα ακολουθεί την φθίνουσα πορεία της παραδοσιακής γεωργίας και την ενγένει κοινωνική της απαξίωση, η οποία είναι ιδιαίτερα έντονη τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, αλλά που δεν αποτελεί μόνο ελληνική αποκλειστικότητα.

**Τι πιστεύουν η ελληνική κοινωνία (κοινή γνώμη)
και οι υποψήφιοι φοιτητές μας για το Τμήμα Α.Ο.Α. του Γ.Π.Α.**

Όπως έδειξε η πρόσφατη έρευνα των νεοεισαχθέντων στο Τμήμα μας, στη συντριπτική τους πλειονότητα οι φοιτητές μας έχουν ένα ξεκάθαρο προσανατολισμό προς τις οικονομικές επιστήμες (προσοχή: στην οικονομία γενικώς, όχι στην αγροτική οικονομία). Αυτό προκύπτει: α) από την σειρά προτίμησης των διαφόρων Τμημάτων στο μηχανογραφικό έντυπο, όπου τα οικονομικά τμήματα έρχονται πρώτα με μεγάλη διαφορά και β) από τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν τελικά το Τμήμα μας, παρόλο που μπορεί να μην ήταν μεταξύ των πρώτων προτιμήσεών τους. Και πάλι ως ο πλέον σημαντικός λόγος εμφανίζεται η σχέση του Τμήματος με την οικονομία και όχι με την αγροτική οικονομία. Η δε σχέση του με την γεωπονία ή την αγροτική οικονομία δεν συγκεντρώνει παρά ένα πολύ χαμηλό ποσοστό (μόνο το 1% των εισαχθέντων ενδιαφέρεται για τη γεωπονία). Επίσης:

- Υπάρχει ένα χαμηλό μεν, αλλά όχι αμελητέο ποσοστό εισαχθέντων που εκδηλώνει ισχυρή προτίμηση για το Τμήμα: (8,9%) του συνόλου το δήλωσαν ως πρώτη προτίμηση και 19,6% στις τρεις (3) πρώτες θέσεις.
- Η δημόσια εικόνα του Τμήματος είναι αρκετά καλή, αφού οι λόγοι που το επέλεξαν (ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του), συγκεντρώνουν το 25% του δείγματος.
- Τα δυο τρίτα (2/3) των φοιτητών μας προέρχονται από την Αθήνα.
- Το 20% των λόγων προτίμησης του Τμήματος αφορούν στις καλές προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης.

**Σε ποιο επιστημονικό πεδίο συνεχίζουν τις σπουδές τους οι απόφοιτοί μας
- επαγγελματικός προσανατολισμός**

Βασιζόμενοι στον αριθμό των αποφοίτων του Τμήματος που υποβάλλουν αιτήσεις στα δυο μεταπτυχιακά προγράμματα αλλά και στα αιτήματα για συστατικές επιστολές, θεωρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των αποφοιτούντων ακολουθεί ή επιθυμεί ν' ακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές, κυρίως σε Τμήματα MBA, Αγροτικής Οικονομίας ή/και σε Τμήματα εν γένει οικονομικής κατεύθυνσης. Η αίσθηση των συντακτών της παρούσας εισήγησης είναι ότι ο αριθμός των αποφοιτούντων που ακολουθούν μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών σε άλλα γνωστικά πεδία (μη οικονομικού χαρακτήρα) είναι αμελητέος. Φαίνεται δε, ότι οι απόφοιτοι του Τμήματός μας που ακολουθούν μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών σε καθαρώς οικονομικά γνωστικά πεδία, πιστεύουν ότι κατά κάποιο τρόπο θα εξασφαλίσουν τον τίτλο ή θα θεωρούνται περισσότερο οικονομολόγοι, διευρύνοντας έτσι τις δυνατότητες επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας/αποκατάστασης (λ.χ. στον τραπεζικό τομέα κ.ά.). Αυτή η δυνατότητα δίνεται από το Οικονομικό Επιμελητήριο: «Ως μέλη του Ο.Ε.Ε. εγγράφονται εκτός των πτυχιούχων Οικονομικών Τμημάτων (καθώς και Τμημάτων που θα ιδρυθούν ή θα μετατραπούν σε Οικονομικά) και όσοι είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου στα οικονομικά, εφόσον ασκούν οικονομολογικό επάγγελμα».

Ως προς τον επαγγελματικό προσανατολισμό των αποφοίτων, ανεξάρτητα από τις δυνατότητες που παρέχει το απονεμόμενο πτυχίο στην αγορά εργασίας, η Επιτροπή έχει την αίσθηση ότι στη μεγάλη τους πλειονότητα οι απόφοιτοί μας επιθυμούν ν' απασχοληθούν σε θέσεις με αντικείμενο την αγροτική οικονομία και γενικότερα με την οικονομία .

Η απασχόληση των αποφοίτων του Τμήματος

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σημαντική αύξηση θέσεων απασχόλησης σε σύγκριση με το παρελθόν, η οποία προέρχεται κατά κύριο λόγο από τον δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, σε αντικείμενα που αφορούν αναλογικά περισσότερο στο δικό μας Τμήμα σε σύγκριση με τα αντικείμενα των άλλων Τμημάτων. Η μη θεσμική κατοχύρωση όμως του επαγγέλματος του γεωργοοικονομολόγου από το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο έχει ως συνέπεια να

διεκδικούν όλοι ανεξαιρέτως οι απόφοιτοι των Γεωπονικών Τμημάτων, ελληνικών και ξένων, την ίδια «επαγγελματική πίττα». Η ίδρυση όμως ανά την επικράτεια και αρκετών άλλων γεωπονικών Τμημάτων, οδήγησε σε μια πολύ μεγαλύτερη αύξηση των αποφοίτων σε σύγκριση με τις νέες θέσεις απασχόλησης που δημιουργήθηκαν, με αποτέλεσμα να οξυνθεί ακόμα περισσότερο το ήδη σοβαρό πρόβλημα ανεργίας των γεωπόνων. Με τα σημερινά δε δεδομένα, οι φοιτητές που εισέρχονται κάθε χρόνο στα διάφορα γεωπονικά Τμήματα, μόνο στη χώρα μας, ξεπερνούν τους 800.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του ΓΕΩΤΕΕ, η κατανομή της απασχόλησης έχει ως εξής: Στον δημόσιο τομέα απασχολούνται 3176 άτομα (ποσοστό 20,58%), στον ευρύτερο δημόσιο τομέα 2933 άτομα (ή 19%), ως συμβασιούχοι 280 (ή 1,81%), στον ιδιωτικό τομέα με εξαρτημένη σχέση εργασίας 2012 (ή 13,04%), στον ιδιωτικό τομέα ως εργοδότες και αυτοαπασχολούμενοι 2153 (ή 13,95%), ενώ ως άνεργοι εμφανίζονται 4019 (ή 26,04%). Δεν υπάρχουν στοιχεία για 860 άτομα (ή 5,57%), τα οποία πιθανότατα ετεροαπασχολούνται ή/και δεν εργάζονται. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι ο γεωπονικός κόσμος ήδη αντιμετωπίζει οξύτατο πρόβλημα ανεργίας (περίπου ο ένας στους τρεις γεωπόνους είναι άνεργος), η οποία αναμένεται να οξυνθεί τα επόμενα χρόνια, εφόσον ο αριθμός των αποφοίτων από τα γεωπονικά Τμήματα εξακολουθήσει να ξεπερνά κατά πολύ (όπως συμβαίνει σήμερα) τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Ας δούμε όμως λεπτομερέστερα πώς διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια ορισμένες τάσεις στην αγορά εργασίας, για να προχωρήσουμε σε ορισμένες πρώτες εκτιμήσεις για τις δυνατότητες απασχόλησης των αποφοίτων του Τμήματος.

Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης θεωρήσαμε ότι η παράλληλη παρουσίαση των θέσεων απασχόλησης γεωπόνων και οικονομολόγων που δημιουργήθηκαν την παρελθούσα διετία (2003 και 2004) στον δημόσιο, στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, στις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) και στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ), συνιστά από μόνη της μια σημαντική ένδειξη των τάσεων που διαμορφώνονται στους προαναφερθέντες χώρους, χωρίς βεβαίως να δημιουργείται μια πλήρης εικόνα της αγοράς εργασίας για λόγους προφανείς. Βασικός στόχος ήταν να δοθεί μια όσο το δυνατόν λεπτομερέστερη εικόνα της απασχόλησης των γεωπόνων και να γίνουν ορισμένες συγκρίσεις με την αντίστοιχη

των οικονομολόγων, έχοντας επίγνωση του γεγονότος, ότι με τα στοιχεία που παρατίθενται δεν είναι δυνατόν να βγουν συμπεράσματα για ποσοστά ανεργίας στις τάξεις των οικονομολόγων. Επιδιώχθηκε δηλαδή η άντληση δεδομένων απασχόλησης γεωπόνων και οικονομολόγων, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα και στις ΕΑΣ, πέραν των όσων παρουσιάστηκαν (για τους γεωπόνους) στην αρχή της παρούσας ενότητας¹.

Οι απόφοιτοι του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης μπορούν να απασχοληθούν ως στελέχη τόσο στον ιδιωτικό τομέα, όσο και στο δημόσιο. Στον **ιδιωτικό τομέα** μπορούν να απασχοληθούν σε επιχειρήσεις αγροτικών εφοδίων, εξοπλισμού και αγροχημικών, σε μεγάλες μονάδες φυτικής και ζωϊκής παραγωγής, σε εταιρείες μελετών και παροχής συμβουλών και τέλος σε γεωργικές βιομηχανίες και αναπτυξιακές εταιρείες. Στον **δημόσιο τομέα** μπορούν να απασχοληθούν κυρίως στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, καθώς και σε άλλα Υπουργεία, όπως το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ και Εθνικής Οικονομίας, αλλά σε περιορισμένο αριθμό, και στο Υπουργείο Παιδείας (ΙΕΚ-ΤΕΕ). Θα μπορούσαν επίσης να απασχοληθούν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), καθώς και Νομαρχιακές και Περιφερειακές Αρχές, σε Ερευνητικά Ιδρύματα όπως το ΕΘΙΑΓΕ. Τέλος, ένας άλλος φορέας απασχόλησης αποφοίτων του Τμήματός μας είναι και οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ). Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι η Αγροτική Τράπεζα, που παλαιότερα απασχολούσε έναν μεγάλο αριθμό γεωπόνων, κυρίως γεωργοοικονομολόγων (Δ/νση Έρευνας, υποκαταστήματα ΑΤΕ), με την αλλαγή των στρατηγικών της στόχων, έχει παύσει τα τελευταία πέντε χρόνια να πραγματοποιεί τέτοιες προσλήψεις. Δεν είναι δε καθόλου τυχαίο ότι στην τελευταία της προκήρυξη 1/2002 (ΦΕΚ 47/18/02/2002), ζητούσε την πλήρωση 102 θέσεων τακτικού προσωπικού Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ), μόνον από αποφοίτους των Οικονομικών Τμημάτων.

¹ Ειδικότερα, για τον μεν δημόσιο τομέα χρησιμοποιήθηκαν συγκεντρωτικά στοιχεία από το ΑΣΕΠ, τα οποία αναφέρονται σε διορισμούς γεωπόνων και οικονομολόγων στον δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα για τα έτη 2003 και 2004. Όσον αφορά δε στις ΕΑΣ, επελέγη ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα από το σύνολο των ΕΑΣ, ενώ υπήρξε και σχετική τηλεφωνική επικοινωνία με τον υπεύθυνο του λογιστηρίου. Τέλος, δεν κατέστη δυνατή η εξεύρεση στοιχείων απασχόλησης ανά ειδικότητα στον ιδιωτικό τομέα

Η σημερινή εικόνα

A. Δημόσιος Τομέας

Ο κυριότερος φορέας του δημοσίου που απασχολεί γεωπόνους είναι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, καθώς επίσης και οι διάφορες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (Δ/νσεις Γεωργίας) και ΟΤΑ. Οι οικονομολόγοι αντίθετα, πέραν των προαναφερθέντων φορέων, μπορούν επίσης να απασχοληθούν σ' όλα τα Υπουργεία, καθώς επίσης και σε Τραπεζικούς Οργανισμούς που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο του δημοσίου, όπως η Αγροτική Τράπεζα και η Τράπεζα της Ελλάδος.

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του ΑΣΕΠ για το έτος 2003, από το σύνολο των 3.314 διορισθέντων ΠΕ, ποσοστό 45% (1.482 άτομα) αφορούσαν αποφοίτους Οικονομικών Τμημάτων, ενώ μόλις το 7% (235 άτομα) αφορούσε γεωπόνους όλων των ειδικοτήτων. Αντιστοίχως, για το έτος 2004 από το σύνολο των περίπου 5.500 διορισθέντων, το 34% (1871 άτομα) αφορούσε οικονομολόγους και μόλις το 1,6% (88 άτομα) γεωπόνους όλων των ειδικοτήτων. Πρέπει να αναφερθεί ότι για το έτος 2001 δεν είχε συνταχθεί ανάλογη έκθεση, ώστε να είναι δυνατή η εξεύρεση των διορισθέντων γεωπόνων και οικονομολόγων στο δημόσιο τομέα. Παρόλα αυτά, μας έγινε γνωστό από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ότι προσλήφθηκαν περίπου 380 γεωπόνοι σε διάφορες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί, ότι από το σύνολο των διορισθέντων γεωπόνων κατά την περίοδο 2001-2003, μόνον οι 29 είχαν την ειδικότητα του γεωργοοικονομολόγου.

Αριθμός διορισθέντων στον δημόσιο τομέα βάσει των προκηρύξεων του ΑΣΕΠ

Έτος	Γεωπόνοι	Οικονομολόγοι	Σύνολο Διορισθέντων
2003	235	1.482	3.314
(%)	7%	45%	100%
2004	88	1.871	5.500
(%)	1,6%	34%	100%

B. Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, για την εκτίμηση του ποσοστού των γεωπόνων που απασχολούνται στις ΕΑΣ έναντι των οικονομολόγων, επελέγη ένα τυχαίο δείγμα από 7 ΕΑΣ από ολόκληρη την επικράτεια, χρησιμοποιώντας ως

κριτήριο των αριθμό απασχολούμενων ΠΕ και ΤΕ από τον συγκεντρωτικό πίνακα που υπάρχει στην ιστοσελίδα της ΠΑΣΕΓΕΣ. Τα αποτελέσματα της τηλεφωνικής έρευνας παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

**Αριθμός απασχολούμενων γεωπόνων/οικονομολόγων σε δείγμα επτά (7)
Συνεταιριστικών Ενώσεων**

ΕΑΣ	Συνολικός Αριθμός Πτυχιούχων (ΑΕΙ-ΤΕΙ)	Γεωπόνοι	Οικονομολόγοι	Ποσοστό γεωπόνων	Ποσοστό οικονομολόγων
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	29	5	11	17,2%	37,9%
ΛΑΡΙΣΑΣ- ΤΥΡΝΑΒΟΥ- ΑΓΙΑΣ	79	14	24	17,7%	30,4%
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	18	3	2	16,7%	11,1%
ΣΕΡΡΩΝ	17	3	7	17,6%	41,2%
ΣΗΤΕΙΑΣ	14	2	5	14,3%	35,7%
ΛΑΜΙΑΣ	28	7	8	25,0%	28,6%
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ Γ.Σ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	27	2	3	7,4%	11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	212	36	60	17,0%	28,3%
Μ.Ο.				16,6%	28,0%

Από τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα διαπιστώνεται ότι σε όλες τις ΕΑΣ, πλην μιας (ΕΑΣ Καρδίτσας), οι οικονομολόγοι υπερτερούν σε αριθμό των γεωπόνων. Κατά μέσο όρο, από τον συνολικό αριθμό των απασχολούμενων ΠΕ και ΤΕ είναι γεωπόνοι, ενώ το 28% οικονομολόγοι. Το υπόλοιπο ποσοστό αφορά κυρίως απασχολούμενους Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ).

Ένα πρώτο καταληκτικό σχόλιο για τις επαγγελματικές προοπτικές

Όπως επισημάνθηκε στην αρχή της προηγούμενης ενότητας, με το να μην είναι θεσμικά κατοχυρωμένο το επάγγελμα του γεωργοοικονομολόγου, όλοι ανεξαιρέτως οι απόφοιτοι των Γεωπονικών Τμημάτων διεκδικούν τις ίδιες θέσεις εργασίας. Θα πρέπει δε να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι παρόλες τις προσπάθειες του γεωπονικού κόσμου (ΓΕΩΤΕΕ κλπ.) και των πανεπιστημιακών Αρχών, η νομοθετική κατοχύρωση που τελικά επετεύχθη με Προεδρικό Διάταγμα το 2000, μολονότι σημαντική σε σύγκριση με την προηγούμενη κατάσταση της πλήρους έλλειψης προστασίας, απέχει πολύ από το να κατοχυρώνει στην πράξη τα γεωπονικά

επαγγελματικά δικαιώματα, τα οποία αμφισβητούνται έμπρακτα από άλλες ειδικότητες. Επισημαίνουμε, ότι ιδιώτες γεωπόνοι-μελετητές, δεν μπορούν να υπογράψουν αναπτυξιακά προγράμματα, πράγμα που μπορούν να κάνουν οι μηχανικοί και οι οικονομολόγοι. Σε κάθε περίπτωση πάντως, μιλάμε για **επαγγελματικά δικαιώματα των γεωπόνων όλων των ειδικοτήτων** και όχι ιδιαίτερα δικαιώματα γεωργοοικονομολόγων, φυτοτεχνών, ζωοτεχνών κλπ. Μια ανάλογη στάση όχι μόνο δεν συζητείται σήμερα, αλλά ούτε και προβλέπεται στο ορατό μέλλον, γιατί είναι ξένη προς τις γενικότερες αντιλήψεις και πεποιθήσεις των εκάστοτε ηγεσιών του ΓΕΩΤΕΕ (μια ενδεχόμενη διαφοροποίηση των διεκδικήσεων στη βάση των ξεχωριστών ειδικοτήτων θεωρείται ότι θα διασπούσε την ενότητα του κλάδου κλπ.). Αντιθέτως, και παρά το γεγονός ότι η αναγνώριση από τον γεωπονικό κόσμο της τεράστιας σημασίας των γεωργοοικονομικών γνώσεων έχει καθυστερήσει ανεπίτρεπτα, τόσο εντός του ΓΠΑ (πλην του Τμήματος ΑΟΑ), όσο και εκτός του ΓΠΑ, υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι διαμορφώνεται μια πολύ ισχυρή τάση να μπορούν οι απόφοιτοι όλων των σημερινών γεωπονικών Τμημάτων να διεκδικούν όλες τις επαγγελματικές δραστηριότητες/δυνατότητες που υπάρχουν στο πλαίσιο του ευρύτερου γεωπονικού επαγγέλματος. Αναφέρουμε ως παράδειγμα του όψιμου αλλά πραγματικού ενδιαφέροντος, τα ειδικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν τα τελευταία χρόνια από το ΓΕΩΤΕΕ για την απόκτηση πτυχίου **γεωπόνου-μελετητή** για την εκπόνηση **σχεδίων βελτίωσης** και για **νέους γεωργούς** και τα δυο ειδικά σεμινάρια επιμόρφωσης που διοργανώθηκαν από την Ομοσπονδία Επαγγελματιών Γεωπόνων για σχέδια βελτίωσης και για εξισωτική αποζημίωση.

Βέβαια, δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει την προσοχή, ότι η έλλειψη επαρκούς γεωργοοικονομικής κατάρτισης του γεωπονικού κόσμου, πλην των αποφοίτων Ειδικότητας Αγροτικής Οικονομίας, τις τελευταίες δυο-τρεις δεκαετίες υπέσκαψε την ικανότητά του ν' ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις των καιρών και συνέβαλε στην απαξίωση και περιθωριοποίηση του γεωπονικού επαγγέλματος.

Πιστεύουμε ότι η μετεξέλιξη του σημερινού Τμήματος Α.Ο.Α. σε Τμήμα εφαρμοσμένης οικονομικής επιστήμης, που θα εστιάζει το ενδιαφέρον του στα τρόφιμα (αγροτοδιατροφικό σύστημα), στους φυσικούς πόρους, στο περιβάλλον, στη γεωργία και στην ύπαιθρο, μπορεί βέβαια να μην εξασφαλίζει α priori την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων του, αλλά ασφαλώς θα διευρύνει πολύ περισσότερο τους επαγγελματικούς τους ορίζοντες και θα δημιουργεί πολύ καλλίτερες επαγγελματικές προοπτικές από τις σημερινές.

Τελική πρόταση

Ανακεφαλαιώνοντας τα όσα προηγήθηκαν, κρίνουμε σκόπιμο να υπογραμμίσουμε ξανά τους μεγάλους κινδύνους περιθωριοποίησης και συρρίκνωσης που αντιμετωπίζει τόσο το Γ.Π.Α. στο σύνολό του, όσο και το Τμήμα ειδικότερα, σε περίπτωση που δεν προχωρήσουμε σύντομα στις απαιτούμενες αλλαγές. Όπως έχει ήδη αναλυθεί και επισημανθεί στο κείμενο που προηγήθηκε, οι αλλαγές αυτές δεν μπορεί παρά να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καιρών. Ήδη το Γ.Π.Α. έχει αργήσει πολύ και τρέχει πίσω από τα γεγονότα. Όλες ανεξαιρέτως οι πάλαι ποτέ Ανώτατες Σχολές, ακόμα και η Χαροκόπειος, που εξελίχθηκαν σε Πανεπιστήμια «έπιασαν» το μήνυμα πολύ πιο νωρίς από εμάς με το να παρέχουν περισσότερα του ενός πτυχία και σήμερα να μπορούν να προσελκύσουν φοιτητές πολύ υψηλότερης στάθμης. Είναι δε εξωπραγματικό να πιστεύει κανείς ότι το Γ.Π.Α. και το Τμήμα ειδικότερα μπορούν να αναβαθμιστούν **χωρίς την προσέλκυση φοιτητών σημαντικά υψηλότερης στάθμης** από τη σημερινή. Αντ' αυτού όλοι βιώνουμε, ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, τη συνεχή πτώση της ποιότητας των εισερχομένων. Με την επικείμενη δε αλλαγή του τρόπου εισαγωγής των υποψηφίων φοιτητών που ετοιμάζει το Υπουργείο και η οποία θα λαμβάνει πολύ περισσότερο υπόψη απ' ότι σήμερα τις προτιμήσεις τους, η περιθωριοποίηση του Ιδρύματος και του Τμήματος δεν θ' αποτελεί απλώς ένα ενδεχόμενο που μπορεί να συμβεί στο απώτατο μέλλον, αλλά μια βεβαιότητα, που αβίαστα προκύπτει από τα σημερινά δεδομένα (από το πώς εκδηλώνονται αυτές οι προτιμήσεις).

Είναι πράγματι εξωπραγματικό να περιμένει κανείς ότι το Γ.Π.Α., αλλά και το Τμήμα, μπορούν να κάνουν τις απαραίτητες προσαρμογές, διατηρώντας κοινό κορμό μαθημάτων και παρέχοντας μόνο ένα πτυχίο (του γεωπόνου). Άλλωστε, ο όρος πανεπιστήμιο και ένα πτυχίο, αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία. Εδώ και μια δεκαετία περίπου, ο κοινός κορμός υφίσταται τη συνεχή πίεση όλων των Τμημάτων, με αποτέλεσμα να 'χουν εξαντληθεί τα όποια περιθώρια συρρικνώσεώς του, βλέποντας τα πράγματα τουλάχιστον από τη σκοπιά του δικού μας Τμήματος. Γιατί είναι ο κορμός, ο οποίος, στη δική μας περίπτωση διασφαλίζει τον τίτλο του γεωπόνου. Έτσι, οποιαδήποτε προσπάθεια ουσιαστικής αλλαγής και απόκτησης ευελιξίας με περισσότερες επιλογές μαθημάτων, είναι καταδικασμένη εκ των προτέρων, μια και δεν είναι δυνατόν τα πέντε εξάμηνα βασικής και γεωπονικής υποδομής να

συρρικνωθούν ακόμη περισσότερο. Γιατί, η περαιτέρω συρρίκνωσή του συνεπάγεται μια de facto αμφισβήτηση του τίτλου του γεωπόνου, τουλάχιστον όπως αυτός έχει γίνει μέχρι σήμερα κατανοητός και αποδεκτός στο πλαίσιο του Γ.Π.Α., της δημόσιας διοίκησης, των αγροτών και των οργανώσεών τους. Το γεγονός, για παράδειγμα, ότι το αντίστοιχο Τμήμα στο ΑΠΘ «κατορθώνει» να διατηρεί τον τίτλο του γεωπόνου με ακόμα περισσότερο συρρικνωμένο κορμό, ουδόλως αναιρεί την ορθότητα της παραπάνω θέσης.

Η κατάργηση του κορμού στην περίπτωση μας, δεν συνεπάγεται την εγκατάλειψη των πολλών θετικών στοιχείων και αξιόλογων εμπειριών που έχει αποκτήσει το Τμήμα όλα αυτά τα χρόνια, λειτουργώντας στο πλαίσιο του Γ.Π.Α. Αντιθέτως, η κατάργηση του κορμού μας παρέχει τη δυνατότητα να επιλέξουμε εμείς εκείνα τα στοιχεία της γεωπονικής παιδείας που θα ενισχύσουν το προφίλ των μελλοντικών αποφοίτων μας και συνακόλουθα το συγκριτικό πλεονέκτημα που θα έχουν στην αγορά εργασίας, ως προερχόμενοι από ένα τεχνολογικού χαρακτήρα Ίδρυμα, με δεσπόζουσα τη θέση των βιολογικών επιστημών.

Με βάση την επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε, το σημερινό Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης θα μπορούσε εύκολα να μετεξελιχθεί σε Τμήμα εφαρμοσμένης οικονομικής επιστήμης που θα εστιάζει το ενδιαφέρον του στα τρόφιμα (αγροτοδιατροφικό σύστημα), στους φυσικούς πόρους, στο περιβάλλον, στη γεωργία και στην ύπαιθρο. Δυο ή τρεις από τις παραπάνω συνιστώσες θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στον τίτλο ο οποίος δεν προσδιορίζεται στο πλαίσιο αυτής της εισήγησης, έτσι ώστε να αξιοποιούνται τα γνωρίσματα εκείνα που θα προσδώσουν στο πτυχίο ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων πτυχίων από συγγενή Τμήματα που βρίσκονται εντός των Οικονομικών Πανεπιστημίων.

Στο πρόγραμμα σπουδών, **που θα είναι τετραετές**, θα πρέπει να υπάρχει σημαντική ελάφρυνση από πλευράς συνολικού αριθμού μαθημάτων, ενσωμάτωση των εργαστηριακών εξετάσεων στις αντίστοιχες του μαθήματος (όπου αυτό κρίνεται εφικτό και επιθυμητό), κατευθύνσεις που θα εστιάζουν το ενδιαφέρον περισσότερο σε ζητήματα σχετικά με τα τρόφιμα, την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, τα περιβαλλοντικά προβλήματα και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Το αυτοδύναμο αυτό Τμήμα θα ανήκει στην κατηγορία των Οικονομικών Σχολών/Τμημάτων, θα απευθύνεται σε διαφορετικούς φοιτητές από εκείνους των υποψηφίων των Γεωπονικών Σχολών/Τμημάτων και τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων του θα διασφαλίζονται από το Οικονομικό Επιμελητήριο.

Ένας επιπρόσθετος λόγος που συνηγορεί στην επιδίωξη της ίδρυσης ενός τέτοιου Τμήματος, είναι ότι **δεν υπάρχει άλλο παρόμοιο Τμήμα Οικονομικών Σπουδών στην Ελλάδα**. Ως προερχόμενο από το Γ.Π.Α., μπορεί να συμβάλει στον διεπιστημονικό εμπλουτισμό της Οικονομικής Επιστήμης με τη μελέτη και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων της ανάπτυξης με στόχο την αειφορία. Έτσι θα προσφέρει απόφοιτους που έχοντας γνώση των βιολογικών κύκλων και επαφή με τη γεωπονική επιστήμη και τον αγροτικό χώρο θα αναπτύξουν την ικανότητα αντιμετώπισης και επίλυσης σύγχρονων προβλημάτων, και, σε αντίθεση με τη στενή εξειδίκευση στα οικονομικά, περισσότερες ευκαιρίες επαγγελματικής δραστηριότητας. Ως ευρισκόμενο δε στην Αθήνα, είναι πολύ πιθανόν, αν όχι βέβαιο, ότι θα βρεθεί σε πολύ υψηλότερο επίπεδο από το σημερινό σ' ό,τι αφορά τις προτιμήσεις των υποψηφίων, με αποτέλεσμα να ανέλθει κατακόρυφα η ποιότητα των εισερχομένων φοιτητών. **Εξυπακούεται ότι η αλλαγή του τίτλου του Πανεπιστημίου θα βοηθούσε προς την κατεύθυνση αυτή.**

Ζητήματα που έχουν σχέση με την οργάνωση και τον τρόπο λειτουργίας του νέου Τμήματος (π.χ. δημιουργία κατευθύνσεων, μαθήματα επιλογής κλπ.), θα συζητηθούν διεξοδικά μετά την ενδεχόμενη ίδρυσή του.

Πριν από το κλείσιμο της παρούσας εισήγησης, κρίνεται αναγκαία η εξέταση της δυνατότητας να προσφέρει το Τμήμα Α.Ο.Α. δυο πτυχία, ένα πτυχίο γεωπόνου όπως σήμερα και ένα αυτοδύναμο πτυχίο Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης.

Η ενδεχόμενη προσφορά από το Τμήμα δυο πτυχίων σε μόνιμη βάση (δηλαδή όχι μεταβατικά), δημιουργεί ορισμένα σοβαρά προβλήματα, που είναι μάλλον ανυπέρβλητα.

1. Με βάση το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο των Πανελληνίων Εξετάσεων, οι επιτυχόντες εισέρχονται σε ένα Τμήμα που παρέχει μόνο ένα πτυχίο. Σε ορισμένα Τμήματα είναι γεγονός ότι υπάρχουν κατευθύνσεις οι οποίες επιλέγονται από τους φοιτητές μετά την εισαγωγή τους. Όμως, οι διαφορετικές κατευθύνσεις υφίστανται στο πλαίσιο του ενός πτυχίου. Υπάρχει βεβαίως και η δική μας περίπτωση (του Γ.Π.Α.), όπου περισσότερα του ενός Τμήματα συμμετέχουν, κυρίως μέσω του κοινού κορμού, στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών που οδηγεί στην απονομή ενός πτυχίου. Είναι πολύ πιθανόν να χρειάζεται ειδική νομοθετική ρύθμιση για την εξασφάλιση της δυνατότητας σε ένα Τμήμα να παρέχει περισσότερα του ενός πτυχία.

2. Πέραν όμως των νομικής φύσεως προβλημάτων, ανακύπτουν και άλλα ουσιαστικά προβλήματα, τόσο ενδοτμηματικού χαρακτήρα, όσο μεταξύ των Τμημάτων.

Ας θεωρήσουμε ότι χορηγούνται δυο πτυχία, α) του «γεωπόνου» πενταετούς διάρκειας και του «αγροτοοικονομολόγου» τετραετούς διάρκειας, όπου τα επαγγελματικά δικαιώματα των «γεωπόνων» προστατεύονται από το ΓΕΩΤΕΕ, ενώ των «αγροτοοικονομολόγων» από το Οικονομικό Επιμελητήριο. Είναι πολύ πιθανόν μεταξύ των δυο διαφορετικών κατηγοριών φοιτητών και όχι μόνο, να αναπτυχθούν σχέσεις ανταγωνιστικές, που ενδεχομένως θα επηρεάσουν αρνητικά την εύρυθμη λειτουργία του Τμήματος, γιατί η **κρίση ταυτότητας** που έχουν σήμερα οι φοιτητές μας μάλλον θα ενταθεί παρά θα αμβλυνθεί. Όπως έχει ήδη επισημανθεί στο κείμενο που προηγήθηκε, η περαιτέρω συρρίκνωση του κορμού αναιρεί στη δική μας περίπτωση τη γεωπονική διάσταση των σπουδών, ενώ η παράλληλη αύξηση των «γεωργοοικονομικών» μαθημάτων, ασφαλώς και θα οξύνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των δυο κατηγοριών φοιτητών.

3. Στην πρόταση εμφανίζεται όμως και ένα άλλο πρόβλημα: για να μπορέσει το Τμήμα Α.Ο.Α. να παράσχει δυο διαφορετικά πτυχία, θα πρέπει να υπάρχει ένας κοινός κορμός μαθημάτων και για τα δύο (διότι προφανώς δεν έχει νόημα να συζητά κανείς για διαφορετικούς κορμούς και διαφορετικές εξειδικεύσεις εντός του ίδιου Τμήματος). Πόσο όμως έχει νόημα ένας κοινός κορμός για πτυχίο γεωπόνου (που συνεπάγεται βασικά μαθήματα - Φυσική, Χημεία κλπ. – και γεωπονικά μαθήματα) και για πτυχίο οικονομολόγου (που προφανώς συνεπάγεται άλλη διάρθρωση).

Εάν λοιπόν ισχύουν τα παραπάνω, τότε μάλλον αποκλείεται το σενάριο των δυο πτυχίων σ' ένα Τμήμα και απομένει πρακτικά η δυνατότητα χορήγησης ενός πτυχίου «αγροτοοικονομολόγου».

4. Με βάση τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του διαλόγου που άνοιξε η Πρυτανεία του Γ.Π.Α. (βλ. ημερίδες, διημερίδες κλπ.), διεφάνη ότι την γεωπονική φυσιογνωμία του αναδομημένου Γ.Π.Α. θα την διατηρήσουν τα Τμήματα της Φυτικής και της Ζωϊκής Παραγωγής. Έχει δε αρχίσει να κερδίζει έδαφος η άποψη σχεδόν σ' όλα τα Τμήματα, ότι ο σύγχρονος γεωπόνος θα πρέπει να έχει ικανοποιητική κατάρτιση σε θέματα αγροτικής οικονομίας, αγροτικής πολιτικής κλπ. Η άμεση συμβολή του δικού

μας Τμήματος θα είναι ακριβώς αυτή. Δηλαδή η παροχή στα Τμήματα αυτά των εντελώς απαραίτητων «αγροτοοικονομικών γνώσεων» για τη διαμόρφωση του νέου προφίλ του γεωπόνου, ο οποίος θα έχει το ελάχιστο εύρος γνώσεων στα δικά μας αντικείμενα, που θα του επιτρέψουν να κατανοεί πολύ καλλίτερα από σήμερα τις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις των προβλημάτων της υπαίθρου. Πρόσθετα, το νέο Τμήμα πρέπει να δημιουργήσει τουλάχιστον μια νέα κατεύθυνση στο Μ.Π.Σ. «Ολοκληρωμένα Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου», με ενδεικτικό τίτλο «οικονομικά της παραγωγής στον πρωτογενή τομέα». Εκεί θα παρέχει στους αποφοίτους κυρίως των Τμημάτων Φυτικής και Ζωϊκής Παραγωγής πρόσθετες οικονομικές γνώσεις, όσον αφορά την πρωτογενή παραγωγή. Η ζήτηση ενός τέτοιου μεταπτυχιακού προγράμματος αναμένεται να είναι υψηλή, αφού ήδη τα Τμήματα αυτά λόγω κυρίως πιέσεων εκ μέρους των φοιτητών τους, έχουν προσθέσει ορισμένα αντίστοιχα μαθήματα είτε στα τελευταία εξάμηνα του Προγράμματος Σπουδών, είτε σε Μεταπτυχιακά προγράμματα.

Αν το Τμήμα μας προτείνει και αυτό τη χορήγηση πτυχίου γεωπόνου, είναι προφανές ότι η εν λόγω πρόταση έρχεται σε αντίφαση με την παραπάνω προβληματική.

Μεταβατική κατάσταση

Το Τμήμα, σε συνεργασία με τις Πρυτανικές Αρχές, θα επιδιώξει να υπάρξει μεταβατική ρύθμιση, ούτως ώστε όσοι φοιτητές είναι εγγεγραμμένοι και παρακολουθούν το σημερινό πρόγραμμα σπουδών με την υφιστάμενη διάρθρωση του Γ.Π.Α., να μπορούν να ενταχθούν μετά την αποφοίτησή τους στο νέο Τμήμα και να αποκτήσουν και το δεύτερο πτυχίο του γεωργοοικονομολόγου. Εξυπακούεται, ότι στο πλαίσιο αυτής της ρύθμισης θα κατοχυρώνονται τόσο τα «οικονομικής» φύσεως μαθήματα, όσο και τα γεωπονικής που θα περιλαμβάνονται στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Η μεταβατική περίοδος θα είναι τετραετής, μια και οι πρωτοετείς φοιτητές θα ακολουθούν το νέο πρόγραμμα σπουδών.